

กองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตกับการให้สวัสดิการชุมชน  
กรณีศึกษา : หมู่บ้านบะแค ที่ได้รับรางวัลซีโร่เวส (Zero Waste) อันดับที่ 1  
ในเขตเทศบาลตำบลเวียงใหญ่ อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น  
Fund of The Waste Bank for Life and Giving of Community Welfare  
A Case Study of Bakhae Village – The First Winner of Zero Waste  
Award in Waeng Yai Sub-district Municipality, Waeng Yai District, Khon  
Kaen Province

ปราศิยฉัตร บุญจาง\*  
Prasiyachut Boonjuang

Received: March 28, 2020 Revised: April 25, 2020 Accepted: April 25, 2020

**บทคัดย่อ (Abstract)**

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อถอดบทเรียนสภาพการบริหารจัดการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต ของหมู่บ้านบะแค ที่ได้รับรางวัลซีโร่เวส (Zero Waste) อันดับ 1 ในเขตเทศบาลตำบลเวียงใหญ่ อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น และ 2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตกับการให้สวัสดิการชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงใหญ่ อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยใช้รูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งเป็นการศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participation observation) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้นำชุมชน กรรมการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต และสมาชิกกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน กรรมการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต 4 คน และสมาชิกกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต 10 คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สรุปลองค์ความรู้ที่ได้ และถอดบทเรียนจากการสังเกตผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต เป็นเพศ

---

\* หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองส่วนท้องถิ่นมหาวิทยาลัยขอนแก่น Master of Public Administration, Department of Local Administration College of Local Administration, Khon Kaen University.

หญิง อยู่ในช่วงอายุ 51-60 ปี มีอาชีพเกษตรกร (ทำนา) เป็นหลัก ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีรายได้ 5,001 – 10,000 บาท ต่อเดือน ส่วนประเด็นการศึกษาการบริหารจัดการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตของหมู่บ้านบะแค ที่ได้รับรางวัลซีโร่เวสต์ (Zero Waste) อันดับ 1 ในเขตเทศบาลตำบลแวงใหญ่ อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่าประการแรก คือ การสนับสนุนจากเทศบาลตำบลแวงใหญ่เกี่ยวกับการเป็นชุมชนปลอดขยะ พบว่า เทศบาลได้มีการจัดอบรมเรื่องการคัดแยกขยะให้ถูกวิธี ให้ความรู้เรื่องทำปุ๋ยหมักเพื่อการเกษตร โดยคัดแยกขยะทั่วไป ขยะเปียก ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย มีการสนับสนุนถังพลาสติกให้ชาวบ้านในชุมชนได้นำเศษอาหารต่าง ๆ ทั้งลงถังพลาสติก เพื่อนำไปทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพใช้ในการเกษตรในครัวเรือน และชุมชนสนับสนุนปันโต “อุ้มบุญ” เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนหันมาใช้ปันโตแทนการใช้ถุงพลาสติก มีการจัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคีย์ข้อมูลของผู้ที่มาขายขยะ อีกทั้งยังมีการสนับสนุนการพาไปศึกษาดูงานกองทุนธนาคารขยะที่ประสบความสำเร็จได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 ของประเทศประการที่สอง การมีส่วนร่วมของชุมชนและการมีจิตอาสาในการจัดการขยะในชุมชนตนเอง พบว่า ในชุมชนมีการคัดแยกขยะในครัวเรือนก่อนนำออกมาขายให้กับกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับ มีกรรมการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และจิตอาสาประจำหมู่บ้านช่วยกันคัดแยกขยะ เพื่อง่ายต่อการไปจำหน่ายให้กับร้านรับซื้อ ประการที่สาม การนำหลัก 3R (1. Reduce - ลดการใช้หรือคิดก่อนใช้ 2. Reuse - นำกลับมาใช้ซ้ำหรือใช้แล้วใช้อีก 3. Recycle - นำกลับมาใช้ใหม่) มาบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน พบว่า มีการลดการใช้ถุงพลาสติกด้วยการใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าแทนเวลาไปจ่ายตลาดหรือซื้อของ ถุงพลาสติกที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ซ้ำได้ใหม่ และมีการนำถุงพลาสติกที่เบื่อนนำมาทำความสะอาดแห้ง เพื่อนำไปขายให้กับโรงงานสกัดน้ำมัน อีกทั้งยังมีการนำถุงพลาสติกที่ใช้แล้วมาทำประโยชน์ต่อการสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น ของกาแฟจะนำมาถักเป็นกระเป๋า ของน้ำยาปรับผ้านุ่ม หรือของผงซักฟอกที่ใช้หมดแล้วนำมาเย็บทำเป็นผ้าปูโต๊ะ เป็นต้น ประการที่สี่ สวัสดิการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต พบว่า มีเงินฉาปนกิจกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต เป็นสวัสดิการหนึ่งของกองทุนธนาคารขยะของหมู่บ้านบะแค โดยเงินสงเคราะห์ได้มาจากสมาชิกกองทุนธนาคารขยะ นำขยะมาขายกับกับกรรมการ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และจิตอาสา เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นรายรับประจำเดือนของแต่ละเดือน และมีการจับฉลากของขวัญสำหรับสมาชิกกองทุนธนาคารขยะทุกสิ้นปี ปีละ 1 ครั้ง ก่อนสิ้นสุดปีปฏิทิน และด้านปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตกับการให้สวัสดิการชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแวงใหญ่ อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ขยะในครัวเรือนเริ่มลดน้อยลง ทำ

ให้มีขยะรีไซเคิลที่นำมาขายน้อยลง และการเปลี่ยนผู้นำชุมชนใหม่ ทำให้การดำเนินงานไม่มีความต่อเนื่อง เนื่องจากผู้นำชุมชนยังไม่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนธนาคารขยะ

**คำสำคัญ (Keywords):** กองทุนธนาคารขยะ; รางวัลซีไรต์; สวัสดิการชุมชน

## Abstract

The objectives of this research were 1) to study the lessons learned about the fund management status of Waste Bank for Life in Bakhae village as the first winner of Zero Waste Award in Waeng Yai Sub-district Municipality, Waeng Yai District, Khon Kaen Province, and 2 ) to study the problems and obstacles in managing fund of Waste Bank for Life and giving community welfare in Waeng Yai Sub-district Municipality, Waeng Yai District, Khon Kaen Province. This was a qualitative research designed by collecting data from related documents, non-participation observation and in-depth Interview from key informants consisted of a community leader, 4 committee and 10 members from Fund of Waste Bank for Life, totaling of 15 persons. Information was collected and analyzed using content analysis and summarized to body of knowledge study with lessons learned from the observation. The researcher found that: Most of the members in Fund of Waste Bank for Life were females aged between 51-60 years old, agricultural career (rice farmers), graduated from upper secondary schools and earned monthly income of 5,001 - 10,000 baht. The results of studying management of Waste Bank Fund for Life in Bakhae village as the first winner of Zero Waste Award in Waeng Yai Sub-district Municipality, Waeng Yai District, Khon Kaen Province indicated were as follows: First, the support from Waeng Yai Sub-district Municipality to become a waste-free community. The municipality has organized a training on waste separation, providing knowledge about the method of making fermented fertilizer for agricultural purpose by separating general waste, wet waste, recyclable waste and dangerous waste. An offer of plastic tanks for proper disposing scrap food among local villagers, promoting local villagers to make fermented fertilizer and bio-fermented liquid for agricultural and household purposes, promoting local villagers to use food

carrier instead of plastic bag under the “Aum Boon” food carrier project, setting up responsible staff to input the information of waste sellers, and field trip support to study from the first winner of the nation. The second aspect was the participation and volunteering in waste management of the community. Household waste was separated before selling to the Waste Bank Fund for Life. Community participated in setting up rules and regulations and appointed committee. The cooperation of village health volunteers (VHVs), and local village volunteers to assist in waste separation in order to facilitate waste trading to waste buyers. The third aspect was the application of 3R principles (1. Reduce – Reduce use or carefully think before use, 2. Reuse – Repeated uses, and 3. Recycle – Converted waste into reusable materials) to manage solid waste in the community. The reducing on plastic bags and replaced by cloth bags or baskets for shopping in the market. Reusing plastic bags and those contaminated plastic bags were cleaned and dried for selling to oil extraction plants. In addition, used plastic bags were utilized for the community benefits of earning income, for example, coffee sachets were woven to be bags, used fabric softener or detergent pouches were sewed into tablecloths, and so on. The fourth aspect was the community welfare. Funeral fund was provided as part of welfares from Fund of Waste Bank for Life in Bakhae village. The source of fund was come from selling of waste by members to the fund committee, village health volunteers (VHVs), or fund volunteers once a month to earn monthly income. Besides, the annual lucky draw was organized for the fund members before the end of each calendar year. Lastly, in aspect of problems and obstacles in managing Fund of Waste Bank for Life and giving community welfare in Waeng Yai Sub-district Municipality, Waeng Yai District, Khon Kaen Province, it was found that the quantity of household waste was decreased resulting in reducing amount of recyclable waste for sales and changing of new community leader who was lack of experience in waste management, these were problems led to discontinuous in the waste management operation.

**Keywords:** Fund of Waste Bank for Life; Zero Waste Award; Community Welfare

## บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันขยะเป็นปัญหาที่ทุกประเทศให้ความสำคัญ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีที่นำมาใช้อำนวยประโยชน์ต่อผู้คนมากขึ้น จึงทำให้ขยะทั้งจากภาคอุตสาหกรรม ภาคการเกษตร ครั้วเรือน และสารเคมีอันตราย มีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี จากการสำรวจของกรมควบคุมมลพิษพบว่า ในปี พ.ศ.2560 มีขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศจำนวน 7,852 แห่ง ประมาณ 27.40 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.26 จากปี 2559 ที่เกิดขึ้น 27.06 ล้านตัน เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร และการขยายตัวของชุมชนเมือง แต่อัตราการเกิดขยะมูลฝอยต่อคนลดลงจาก 1.14 กิโลกรัม/คน/วัน ในปี 2559 เป็น 1.13 กิโลกรัม/คน/วัน (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2561) กระบวนการในการคัดแยก การจัดเก็บ การรวบรวม และการเก็บขนยังมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ ทำให้ยังคงเกิดปัญหาขยะตกค้างสะสมในสถานที่ทิ้งขยะมูลฝอย จำนวน 28 ล้านตัน รวมทั้งขยะที่ไม่สามารถนับได้ในสถานที่ต่าง ๆ อีกมากมาย และมีขยะเกิดใหม่ 26 ล้านตัน/ปี (มิ่งสรรพ ขวาสอาด, 2560)

รัฐบาลในชุดปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับปัญหาขยะ เนื่องจากขยะเป็นปัญหาระดับประเทศ จึงกำหนดนโยบายให้ขยะเป็นวาระแห่งชาติเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2557 โดยจัดทำ Road Map การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย โดยวางระบบการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืนในอนาคต (ROADMAP กรมควบคุมมลพิษ, 2557) จนกระทั่งในวันที่ 3 พฤษภาคม 2559 คณะรัฐมนตรีได้มีการประชุมและมติเห็นชอบแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2559-2564 และเพื่อให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงได้หารือร่วมกับกระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการ “ประเทศไทยไร้ขยะ” ตามแนวทาง “ประชารัฐ” ซึ่งแผนปฏิบัติการดังกล่าวเป็นแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการขยะของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนโดยทั่วไปให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการลดขยะที่ต้นทางเพื่อให้วางรากฐานการดำเนินการจัดการขยะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การจัดการขยะแบบครบวงจรอยู่บนแนวคิด 3Rs ที่มีการจัดการขยะแบบผสมผสาน เน้นการลด การคัดแยก และการใช้ประโยชน์จากขยะให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประกอบด้วย การลดการใช้ (Reduce) การลดระดับการใช้ในปัจจุบัน ควบคุมปริมาณใช้ให้อยู่ในสัดส่วนที่พอเหมาะเพื่อเป็นการลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นการใช้ซ้ำ (Reuse) การนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า เช่น การใช้กระดาษสองหน้า การใช้ภาชนะที่สามารถใช้ซ้ำได้ การใช้บรรจุภัณฑ์หลายครั้งก่อนทิ้ง การเลือกซื้อสินค้าที่สามารถใช้ซ้ำได้ และ การนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) การ

คัดแยกขยะแต่ละประเภททั้งที่บ้าน โรงเรียน และสำนักงาน เพื่อนำวัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ หมุนเวียนกลับมาเข้าสู่กระบวนการผลิตตามกระบวนการของแต่ละประเภท เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ธนาการขยะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้การจัดการขยะมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นแนวทางที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมแก้ไขปัญหาขยะของชุมชน และเสริมสร้างจิตสำนึกในการคัดแยก มูลฝอย รวมทั้งสร้างนิสัยการออมทรัพย์ ลักษณะของกิจกรรม เริ่มจากการรับสมัครสมาชิก แล้วนำวัสดุรีไซเคิลมาชั่งน้ำหนักและคำนวณเป็นจำนวนเงิน บันทึกลงสมุดคู่ฝากโดยใช้ราคาที่ได้ประสานกับร้านรับซื้อของเก่าเป็นเกณฑ์ในการกำหนด ธนาการขยะช่วยส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกในการจัดการขยะและการรักษาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนเป็นการช่วยลดปริมาณขยะและเสริมสร้างความรู้ในเรื่องการคัดแยกขยะที่ถูกต้องเหมาะสม ผลพลอยได้จากการตั้งธนาการขยะสามารถนำมาตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. ม.ป.ป.: 25) สวัสดิการชุมชน คือ ระบบหรือกิจกรรมที่ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันจัดการ เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงของคนในชุมชน เนื่องจากความต้องการความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายได้รับการตอบสนอง สวัสดิการอาจอยู่ในรูปของ สิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล รวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้ชุมชนดีขึ้น มีผลให้เกิดการเรียนรู้และนำสู่การพึ่งพาตนเองได้ ช่วยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขผู้ที่ได้ประโยชน์จากสวัสดิการชุมชน ได้แก่ทุกคนในชุมชน รวมทั้งคนในสังคม สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินการและสามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืน เป็นเครื่องมือสร้างหลักประกันทางสังคมที่สำคัญของชุมชน กองทุนสวัสดิการชุมชนจะประสบความสำเร็จเพราะเน้นเรื่องการพึ่งตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามแนวคิด “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี” ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงทุนภายใน จัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และปัญหาความต้องการของชุมชน ทั้งสวัสดิการที่ใช้เงินกองทุนและสวัสดิการ ที่เป็นการดูแลช่วยเหลือกันโดยไม่ต้องใช้เงินสมาชิกที่เพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอกระจายทุกช่วงวัยความเสี่ยงในการที่จ่ายเงินสวัสดิการจะยิ่งน้อยลงเพราะมีการกระจายความเสี่ยงออกไปมากขึ้นกองทุนที่มีสมาชิกล้นน้อยจะมีความเสี่ยงมากกว่ากองทุนที่มีสมาชิกมากมีความมั่นคงทางการเงิน เพราะสมาชิกจ่ายเงินสมทบครบถ้วน สม่าเสมอและการบริหารจัดการเปิดเผยโปร่งใส (นริศรินทร พันธเพชร, 2554)

เทศบาลตำบลแวงใหญ่ อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ได้ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลแวงใหญ่ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542เป็นเทศบาลตำบล ชั้น 7 มีพื้นที่ประมาณ 26.7 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยหมู่บ้าน จำนวน 7หมู่บ้านมีประชากรตามทะเบียนราษฎรทั้งสิ้น 5,138 คน แยกเป็นเพศชาย 2,494 คน เพศหญิง 2,644 คน คร่าวเรือน 1,640 หลัง (ณ เดือนมกราคม พ.ศ.

2560) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทอผ้าไหม รับราชการ พนักงานจ้างส่วนราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ การขยายตัวและการเติบโตของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแวงใหญ่ ส่งผลให้เทศบาลตำบลแวงใหญ่ต้องเผชิญกับปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ อีกทั้งยังมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (เทศบาลตำบลแวงใหญ่, 2560) และเทศบาลตำบลแวงใหญ่ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของของปัญหาขยะที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยของคนในชุมชน สอดรับกับนโยบายและแผนแม่บทของรัฐบาลที่ผลักดันให้ปัญหาขยะเป็นวาระแห่งชาติ จึงได้ดำเนินการจัดทำกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะ ปลุกจิตสำนึกการคัดแยกขยะ ส่งผลให้การจัดเก็บขยะของเทศบาลมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ กองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตของเทศบาลแวงใหญ่ ได้มีการจัดทำสวัสดิการชุมชน เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงพื้นฐานให้กับสมาชิก โดยการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษากองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตกับการให้สวัสดิการชุมชน ทั้งในด้านการจัดสรรสวัสดิการ และสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดสรรสวัสดิการชุมชนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อถอดบทเรียนสภาพการบริหารจัดการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต ของหมู่บ้านบะแค ที่ได้รับรางวัลซีโร่เวส (Zero Waste) อันดับ 1 ในเขตเทศบาลตำบลแวงใหญ่ อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตกับการให้สวัสดิการชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแวงใหญ่ อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

### วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

#### 1. รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เครื่องมือที่ใช้คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้คำถามปลายเปิด โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participation observation) ในประเด็นการถอดบทเรียนสภาพการบริหารจัดการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต และศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตกับการให้สวัสดิการชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแวงใหญ่ อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

## 2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาการจัดการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตกับการให้สวัสดิการชุมชน ของหมู่บ้านบะแค ที่ได้รับรางวัลซีโร่เวส (Zero Waste) อันดับ 1 ในเขตเทศบาลตำบลแวงใหญ่ ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participation observation) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้นำชุมชน กรรมการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต และสมาชิกกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 คน ได้แก่

- 1.1 ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน
- 1.2 กรรมการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต 4 คน
- 1.3 สมาชิกกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต 10 คน

## 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษามีวิธีการดำเนินงานตามขั้นตอนต่อไปนี้

- 3.1 การลงพื้นที่เก็บข้อมูลประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่
- 3.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านการจัดการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตกับการให้สวัสดิการชุมชน โดยการถอดบทเรียนจากกรณีที่ประสบความสำเร็จ และแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ หรือบทเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดี
- 3.3 สังเกตภาคสนาม โดยการติดตามและสังเกตการณ์ดำเนินงานของชุมชนครัวเรือน/ประชาชน ในพื้นที่ที่ศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างและกรอบการสนทนา โดยมีลักษณะ ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นประเด็นเรื่องการศึกษาการจัดการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตของหมู่บ้านบะแค ที่ได้รับรางวัลซีโร่เวส (Zero Waste) อันดับ 1

## 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

รวบรวมข้อมูลแล้วตรวจสอบความถูกต้อง โดยการยืนยันข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์เชิงเนื้อหา สรุปลองค์ความรู้ที่ได้ ถอดบทเรียนจากการสังเกต นำเสนอประกอบประเด็นสำคัญ เหตุการณ์ วิธีการปฏิบัติที่นำไปสู่การสร้าง ความมั่นคง ยั่งยืน จากการตั้งกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต จากนั้นสรุปนำเสนอผลเชิงพรรณนาความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

## 5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาตีความ และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อเป็นการศึกษาหาความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงปัจจัยต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจต่อการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของปรากฏการณ์ที่การศึกษาเชิงปริมาณไม่อาจเข้าถึงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อมูลความรู้สึกนึกคิด ความหมายและค่านิยมผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ (สุรางค์ จันทวานิช, 2553: 63) โดยผู้วิจัยอาศัยหลักการพรรณนาและวิเคราะห์ (Descriptive and Analytical) ยึดหลักทฤษฎีและกรอบที่ใช้ในการศึกษาที่กำหนดไว้มาจำแนกจัดระบบข้อมูลเพื่อให้เข้าใจความหมายความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ภายใต้บริบทที่ทำการศึกษา

## ผลการวิจัย (Research Results)

1. การศึกษาการบริหารจัดการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตของหมู่บ้านบะแค ที่ได้รับรางวัลสีเขียว (Zero Waste) อันดับ 1 ในเขตเทศบาลตำบลแวงใหญ่ อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ สมาชิกกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต กรรมการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต และผู้นำชุมชน ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็น ดังต่อไปนี้

### 1.1 การสนับสนุนจากเทศบาลตำบลแวงใหญ่ เกี่ยวกับการเป็นชุมชนปลอดขยะ

เทศบาลได้มีการจัดอบรมเรื่องการคัดแยกขยะให้ถูกวิธี ให้ความรู้เรื่องทำปุ๋ยหมักเพื่อการเกษตร โดยคัดแยกขยะทั่วไป ขยะเปียก ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย โดยการทิ้งขยะให้ถูกวิธีนั้น จะทำให้สามารถคัดแยกขยะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์หรือเพิ่มมูลค่าได้ มีการสนับสนุนถึงพลาสติกให้ชาวบ้านในชุมชนได้นำเศษอาหารต่าง ๆ ที่ลงถังพลาสติก เพื่อนำไปทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพใช้ในการเกษตรในครัวเรือนและชุมชนสนับสนุนปิ่นโต “อัมบุญ” เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนหันมาใช้ปิ่นโตแทนการใช้ถุงพลาสติก เพื่อเป็นการลดจำนวนขยะในครัวเรือนให้มีจำนวนน้อยที่สุด จัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคีย์ข้อมูลของผู้ที่มาขายขยะ โดยสมาชิกกองทุนธนาคารขยะทุกคนจะมีสมุดบัญชีของตนเองและสามารถทราบเกี่ยวกับรายรับในบัญชี และมีการสนับสนุนการพาไปศึกษาดูงานกองทุนธนาคารขยะที่ประสบความสำเร็จได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 ของประเทศ ซึ่งจะเห็นได้จากคำกล่าวดังต่อไปนี้ “เทศบาลมีการจัดอบรมให้ความรู้ด้านการคัดแยกขยะ (ขยะเปียก ขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิลขยะอันตราย มีการนำถังพลาสติก เพื่อแยกขยะเปียกได้

นำร่องปันโตอัมบุญ เพื่อใส่อาหารไปวัด จะได้ลดการใช้ถุงพลาสติก” (ฉวีวรรณ แหวนนิล, กรรมการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2563)

### 1.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนและการมีจิตอาสาในการจัดการขยะในชุมชนตนเอง

คนในชุมชนมีการคัดแยกขยะในครัวเรือนก่อนนำออกมาขายให้กับกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับ สมาชิกในชุมชนนำขยะมาจำหน่ายให้กับกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต โดยมีกรรมการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และจิตอาสาประจำหมู่บ้านช่วยกันคัดแยกขยะ เพื่อง่ายต่อการไปจำหน่ายให้กับร้านรับซื้อ โดยมีการบันทึกข้อมูลผ่านระบบคอมพิวเตอร์ไว้เป็นหลักฐานในการซื้อขาย ซึ่งจะเห็นได้จากคำกล่าวดังต่อไปนี้

“สมาชิกได้นำขยะมาขายให้กับกองทุนธนาคารขยะ โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้าน อสม. และจิตอาสาประจำหมู่บ้าน มาช่วยกันคัดแยกขยะก่อนนำไปจำหน่ายที่ร้านรับซื้อขยะ” (สุทธิรักษ์ กองกุล, สมาชิกกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2563)

“มีการคัดแยกขยะของตนเองก่อนนำมาขาย และมีสมาชิก อสม. กรรมการหมู่บ้าน ได้เข้ามาช่วยกันคัดแยกประเภทของขยะ นำมาชั่ง และคิดเป็นเงินให้กับผู้ขาย มีการบันทึกข้อมูลในเครื่องคอมพิวเตอร์” (ประพาส แก้วจันทร์, กรรมการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2563)

### 1.3 การนำหลัก 3R (1. Reduce - ลดการใช้ หรือคิดก่อนใช้ 2. Reuse - นำกลับมาใช้ซ้ำหรือใช้แล้วใช้อีก 3. Recycle - นำกลับมาใช้ใหม่) มาบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน

การลดการใช้ถุงพลาสติกด้วยการใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าแทนเวลาไปจ่ายตลาดหรือซื้อของ ถุงพลาสติกที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ซ้ำได้ใหม่ และมีการนำถุงพลาสติกที่เปื้อนนำมาทำความสะอาดตากแห้ง เพื่อนำไปขายให้กับโรงงานสกัดน้ำมัน อีกทั้งยังมีการนำถุงพลาสติกที่ใช้แล้วมาทำประโยชน์ต่อการสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น ซองกาแฟจะนำมาถักเป็นกระเป๋าถือ ซองน้ำยาปรับผ้านุ่ม หรือซองผงซักฟอกที่ใช้หมดแล้วนำมาเย็บทำเป็นผ้าปูโต๊ะ เป็นต้น

ซึ่งจะเห็นได้จากคำกล่าวดังต่อไปนี้

“มีการลดการใช้ถุงพลาสติก เวลาไปจ่ายตลาดถือถุงผ้าหรือตะกร้าแทน ถุงพลาสติกถ้าจำเป็นซื้อสินค้ามาจากที่อื่น จะต้องล้างถุงพลาสติกให้สะอาดแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ได้บางส่วน อีกบางส่วนก็นำไปขายให้กับร้านที่รับซื้อเข้าโรงงานสกัดน้ำมัน” (สุทธิรักษ์ กองกุล, สมาชิกกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2563)

“ชุมชนบ้านบะแค ได้นำหลัก 3R มาใช้ประโยชน์ในชุมชน เช่น เวลาจัดงานทำบุญ จะไม่นำขยะต้นทางมาในงาน จะลดขยะได้เยอะ จะแยกขยะเปียกมาหมักทำเป็นปุ๋ยน้ำจุลินทรีย์ แยกขยะรีไซเคิลไว้ขายให้กองทุน ขยะทั่วไป เช่น ซองกาแฟจะนำมาอัดเป็นกระป๋องรีไซเคิล ซองน้ำยาปรับผ้านุ่ม หรือซองฟงซังผ้าใช้หมดแล้วเอามาเย็บทำเป็นผ้าปูโต๊ะ” (รัชดา พรมราช, สมาชิกกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2563)

“สมาชิกได้นำหลัก 3R มาใช้กับชุมชน โดยลดการใช้ถุงพลาสติกในการรับสินค้า จะใช้ถุงผ้าหรือตระกร้าแทนในการเดินจ่ายตลาด ถ้าจำเป็นซื้อสินค้ามาจากที่อื่น ถุงพลาสติกที่ได้มาจะนำมาทำความสะอาด ตากให้แห้ง เก็บไว้ใช้ซ้ำได้ในเวลาจำเป็น” (ฉวีวรรณ แหวนนิล, สมาชิกกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2563)

#### 1.4 สวัสดิการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต

1.4.1 ฅาปนกิจกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต เป็นสวัสดิการหนึ่งของกองทุนธนาคารขยะของหมู่บ้านบะแค โดยเงินสงเคราะห์ที่ได้มาจากสมาชิกกองทุนธนาคารขยะ นำขยะมาขายกับกับกรรมการ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และจิตอาสา เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นรายรับประจำเดือนของแต่ละเดือน โดยขั้นต่ำสมาชิกทุกคนจะต้องมีเงินในสมุดฝากขั้นต่ำ 300 บาท เพื่อที่จะสามารถถอนเงินออกมาใช้จ่ายได้ ส่วนการฅาปนกิจนั้นทางเจ้าหน้าที่จะจัดการหักเงินสงเคราะห์เมื่อมีสมาชิกในกองทุนเสียชีวิต (ศพละ 100 บาท/คน) เพื่อให้สมาชิกกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตและครอบครัว มีความมั่นคง ยั่งยืน มีความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของคนในหมู่บ้าน อีกทั้งยังเป็นการทำบุญร่วมกันในการสงเคราะห์ศพสมาชิกและครอบครัว โดยเงินสงเคราะห์ที่สมาชิกร่วมกันออกช่วยเหลือเป็นค่าจัดการศพ หรือค่าจัดการงานศพ และสงเคราะห์ครอบครัวของสมาชิกที่ถึงแก่ความตาย ทั้งนี้ การจ่ายเงินฅาปนกิจกองทุนธนาคารขยะให้กับครอบครัวที่เข้าร่วมกองทุน ต้องไม่น้อยกว่า 6 เดือน จึงจะได้เงินสงเคราะห์นี้

เงินสงเคราะห์ล่วงหน้า (ตัวเอง) หมายถึง เงินสงเคราะห์ที่สมาชิกฝากสมาคมไว้ เพื่อสำรองจ่ายเป็นเงินสงเคราะห์ เมื่อสมาชิกคนใดคนหนึ่งถึงแก่ความตาย

เงินสงเคราะห์ (คนเข้าร่วมสมาชิก) หมายถึง เงินที่สมาชิกร่วมกันออกช่วยเหลือ เป็นค่าจัดการศพหรือค่าจัดการศพ และสงเคราะห์ครอบครัวของสมาชิกที่ถึงแก่ความตาย รวมทั้งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อดำเนินกิจการฅาปนกิจสงเคราะห์กองทุนธนาคารขยะในหมู่บ้าน

1.4.2 มีการจับฉลากของขวัญสำหรับสมาชิกกองทุนธนาคารขยะทุกสิ้นปี ปีละ 1 ครั้ง ก่อนสิ้นสุตปีปฏิทิน ทางเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลแวงใหญ่จะดำเนินการตามงบประมาณของโครงการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต เพื่อที่จะนำมาใช้สอยในการจัดกิจกรรมกับให้สมาชิกกองทุน

ธนาคารขยะ โดยปัจจัยบางส่วนได้มาจากการขอรับบริจาคจากทางร้านค้า หรือชาวบ้านในชุมชนที่มีจิตศรัทธา เช่น เงิน อาหารแห้ง น้ำดื่ม เป็นต้น ส่วนของวัสดุที่นำมาจับฉลากนั้น ทางเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลแวงใหญ่ได้นำมาซื้อของใช้ในครัวเรือนต่าง ๆ เพื่อนำมาจับฉลาก เช่น พัดลม ผ้าห่ม หม้อหุงข้าว กาน้ำร้อน บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป น้ำปลา น้ำมันพืช เป็นต้น และมีคู่มือในการทำกิจกรรมร่วมเป็นสื่อกลางที่ทำให้คนในชุมชนหันมาใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก และยังช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน เพราะทำให้ชาวบ้านในชุมชน สมาชิกกองทุน หันมาซื้อของในชุมชนตนเองมากกว่าไปซื้อของจากที่อื่น โดยกิจกรรมนี้เทศบาลได้ทำการติดต่อร้านค้าภายในชุมชนเพื่อแจกคู่มือให้สมาชิกในชุมชนที่มาซื้อสินค้าของร้านค้า สมาชิกที่ซื้อสินค้าต้องไม่รับถุงพลาสติกและจะได้รับคู่มือเพื่อนำไปสะสมจับฉลาก ดังนั้น คนในชุมชนจึงหันมาซื้อของโดยพกถุงผ้าหรือตะกร้า แทนการใช้ถุงพลาสติกแบบเดิม ส่งผลให้เป็นการลดปริมาณขยะภายในครัวเรือนและชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

## 2. ปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตกับการให้สวัสดิการชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแวงใหญ่ อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

2.1 ปัญหาขยะในครัวเรือนเริ่มลดน้อยลง คือ ขยะในครัวเรือนเริ่มลดน้อยลง ทำให้มีขยะรีไซเคิลที่นำมาขายน้อยลง แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ให้สมาชิกกองทุนธนาคารขยะนำเงินมาฝากประจำทุกเดือน

2.2 ปัญหาการเปลี่ยนผู้นำชุมชนใหม่ คือ การเปลี่ยนผู้นำชุมชนใหม่ ทำให้การดำเนินงานไม่มีความต่อเนื่อง เนื่องจากผู้นำชุมชนยังไม่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนธนาคารขยะ แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ให้กรรมการกองทุนธนาคารขยะ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และจิตอาสา เข้ามาร่วมบริหารจัดการช่วย ซึ่งจะทำให้ผู้นำชุมชนเข้าใจและมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนธนาคารขยะมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากคำกล่าวดังต่อไปนี้

“ปัญหาที่พบในเรื่องขยะที่จะนำมาขายให้กับกองทุน มันเหลือน้อยหรือไม่มีเลย การแก้ไขปัญหา คือ ให้สมาชิกนำเงินมาฝากเข้ากับธนาคารขยะเพื่อชีวิต เพื่อที่เงินจะได้ไม่ขาดในบัญชี” (อรัญญา พงศ์ศิณี, ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2563)

“ปัญหาที่พบ คือ ขยะเหลือน้อยหรือไม่มีขยะเพียงพอในการนำมาขาย ส่วนการแก้ไขปัญหา คือ ให้สมาชิกนำเงินมาฝากกับธนาคารขยะเพื่อชีวิต” (อำนวย ท้าวนิล, กรรมการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2563)

## ผลการวิจัย (Research Conclusions)

ด้านการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลเวียงใหญ่ เกี่ยวกับการเป็นชุมชนปลอดขยะ เทศบาลได้มีการจัดอบรมเรื่องการคัดแยกขยะให้ถูกวิธี ให้ความรู้เรื่องทำปุ๋ยหมักเพื่อการเกษตร โดยคัดแยกขยะทั่วไป ขยะเปียก ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย โดยการทิ้งขยะให้ถูกวิธีนั้นจะทำให้สามารถคัดแยกขยะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์หรือเพิ่มมูลค่าได้ มีการสนับสนุนถึงพลาสติกให้ชาวบ้านในชุมชนได้นำเศษอาหารต่าง ๆ ที่ลงถังพลาสติก เพื่อนำไปทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพใช้ในการเกษตรในครัวเรือนและชุมชนสนับสนุนปั่นโต “อัมบุญ” เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนหันมาใช้ปั่นโตแทนการใช้ถุงพลาสติก เพื่อเป็นการลดจำนวนขยะในครัวเรือนให้มีจำนวนน้อยที่สุด จัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคีย์ข้อมูลของผู้ที่มาขายขยะ โดยสมาชิกกองทุนธนาคารขยะทุกคนจะมีสมุดบัญชีของตนเองและสามารถทราบเกี่ยวกับรายรับในบัญชี และมีการสนับสนุนการพาไปศึกษาดูงานกองทุนธนาคารขยะที่ประสบความสำเร็จได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 ของประเทศ

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและการมีจิตอาสาในการจัดการขยะในชุมชนตนเองคนในชุมชนมีการคัดแยกขยะในครัวเรือนก่อนนำออกมาขายให้กับกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับ สมาชิกในชุมชนนำขยะมาจำหน่ายให้กับกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต โดยมีกรรมการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และจิตอาสาประจำหมู่บ้านช่วยกันคัดแยกขยะ เพื่อง่ายต่อการไปจำหน่ายให้กับร้านรับซื้อ โดยมีการบันทึกข้อมูลผ่านระบบคอมพิวเตอร์ไว้เป็นหลักฐานในการซื้อขาย

ด้านการนำหลัก 3R (1. Reduce - ลดการใช้ หรือคิดก่อนใช้ 2. Reuse - นำกลับมาใช้ซ้ำหรือใช้แล้วใช้อีก 3. Recycle - นำกลับมาใช้ใหม่) มาบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน มีการลดการใช้ถุงพลาสติกด้วยการใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าแทนเวลาไปจ่ายตลาดหรือซื้อของ ถุงพลาสติกที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ซ้ำได้ใหม่ และมีการนำถุงพลาสติกที่เปื้อนนำมาทำความสะอาดตากแห้ง เพื่อนำไปขายให้กับโรงงานสกัดน้ำมัน อีกทั้งยังมีการนำถุงพลาสติกที่ใช้แล้วมาทำประโยชน์ต่อการสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น ซองกาแฟจะนำมาถักเป็นกระเป๋าถือ ซองน้ำยาปรับผ้านุ่ม หรือซองผงซักฟอกที่ใช้หมดแล้วนำมาเย็บทำเป็นผ้าปูโต๊ะ เป็นต้น

ด้านสวัสดิการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต มีกองทุนฌาปนกิจกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต ซึ่งเป็นสวัสดิการหนึ่งของกองทุนธนาคารขยะของหมู่บ้านบะแค โดยเงินสงเคราะห์ที่ได้มาจากสมาชิกกองทุนธนาคารขยะ นำขยะมาขายให้กับกรรมการ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และจิตอาสา เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นรายรับประจำเดือนของแต่ละเดือน โดยขั้นต่ำสมาชิกทุกคนจะต้องมีเงินในสมุดฝากขั้นต่ำ 300 บาท เพื่อที่จะสามารถถอนเงินออกมาใช้จ่ายได้ ส่วนการ

ฅาปนกิจนั้นทางเจ้าหน้าที่จะจัดการหักเงินสงเคราะห์เมื่อมีสมาชิกในกองทุนเสียชีวิต (ศพละ 100 บาท/คน) เพื่อให้สมาชิกกองทุนธนาการชยะเพื่อชีวิตและครอบครัว มีความมั่นคง ยั่งยืน มีความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของคนในหมู่บ้าน อีกทั้งยังเป็นการทำบุญร่วมกันในการสงเคราะห์ศพ สมาชิกและครอบครัว โดยเงินสงเคราะห์ที่สมาชิกร่วมกันออกช่วยเหลือเป็นค่าจัดการศพ หรือค่าจัดการงานศพ และสงเคราะห์ครอบครัวของสมาชิกที่ถึงแก่ความตาย ทั้งนี้ การจ่ายเงินฅาปนกิจกองทุนธนาการชยะให้กับครอบครัวที่เข้าร่วมกองทุน ต้องไม่น้อยกว่า 6 เดือน จึงจะได้เงินสงเคราะห์นี้ เงินสงเคราะห์ล่วงหน้า (ตัวเอง) หมายถึง เงินสงเคราะห์ที่สมาชิกฝากสมาคมไว้ เพื่อสำรองจ่ายเป็นเงินสงเคราะห์ เมื่อสมาชิกคนใดคนหนึ่งถึงแก่ความตาย เงินสงเคราะห์ (คนเข้าร่วมสมาชิก) หมายถึง เงินที่สมาชิกร่วมกันออกช่วยเหลือ เป็นค่าจัดการศพหรือค่าจัดการศพ และสงเคราะห์ครอบครัวของสมาชิกที่ถึงแก่ความตาย รวมทั้งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อดำเนินกิจการฅาปนกิจสงเคราะห์กองทุนธนาการชยะในหมู่บ้าน อีกทั้งมีการจับฉลากของขวัญสำหรับสมาชิกกองทุนธนาการชยะทุกสิ้นปี ปีละ 1 ครั้ง ก่อนสิ้นสุดปีปฏิทิน ทางเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลแวงใหญ่จะดำเนินการตามงบประมาณของโครงการกองทุนธนาการชยะเพื่อชีวิต เพื่อที่จะนำมาใช้สอยในการจัดกิจกรรมกับให้สมาชิกกองทุนธนาการชยะ โดยปัจจัยบางส่วนได้มาจากการขอรับบริจาคจากทางร้านค้า หรือชาวบ้านในชุมชนที่มีจิตศรัทธา เช่น เงิน อาหารแห้ง น้ำดื่ม เป็นต้น ส่วนของขวัญที่นำมาจับฉลากนั้น ทางเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลแวงใหญ่ได้นำมาซื้อของใช้ในครัวเรือนต่าง ๆ เพื่อนำมาจับฉลาก เช่น พัดลม ผ้าห่ม หม้อหุงข้าว กาน้ำร้อน บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป น้ำปลา น้ำมันพืช เป็นต้น และมีการคูบองในการทำกิจกรรมร่วมเป็นสื่อกลางที่ทำให้คนในชุมชนหันมาใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก และยังช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน เพราะทำให้ชาวบ้านในชุมชน สมาชิกกองทุน หันมาซื้อของในชุมชนตนเองมากกว่าไปซื้อของจากที่อื่น โดยกิจกรรมนี้เทศบาลได้ทำการติดต่อร้านค้าภายในชุมชนเพื่อแจกคูบองให้สมาชิกในชุมชนที่มาซื้อสินค้าของร้านค้า สมาชิกที่ซื้อสินค้าต้องไม่รับถุงพลาสติกและจะได้รับคูบอง เพื่อนำไปสะสมจับฉลาก ดังนั้น คนในชุมชนจึงหันมาซื้อของโดยพกถุงผ้าหรือตะกร้าแทนการใช้ถุงพลาสติกแบบเดิม ส่งผลให้เป็นการลดปริมาณขยะภายในครัวเรือนและชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

ในด้านปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการกองทุนธนาการชยะเพื่อชีวิตกับการให้สวัสดิการชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแวงใหญ่ อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่า มีปัญหาขยะในครัวเรือนเริ่มลดน้อยลง คือ ขยะในครัวเรือนเริ่มลดน้อยลง ทำให้มีขยะรีไซเคิลที่นำมาขายน้อยลง แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ ให้สมาชิกกองทุนธนาการชยะนำเงินมาฝากประจำทุกเดือน และปัญหาการเปลี่ยนผู้นำชุมชนใหม่ คือ การเปลี่ยนผู้นำชุมชนใหม่ ทำให้การดำเนินงานไม่มีความ

ต่อเนื่อง เนื่องจากผู้นำชุมชนยังไม่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนธนาคารขยะ แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ให้กรรมการกองทุนธนาคารขยะ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และจิตอาสา เข้ามาร่วมบริหารจัดการช่วย ซึ่งจะทำให้ผู้นำชุมชนเข้าใจและมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนธนาคารขยะมากยิ่งขึ้น

### อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการศึกษากองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตกับการให้สวัสดิการชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านบะแค ที่ได้รับรางวัลซีโร่เวส (Zero Waste) อันดับที่ 1 ในเขตเทศบาลตำบลแวงใหญ่ อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น โดยใช้รูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งเป็นการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participation observation) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้นำชุมชน กรรมการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต และสมาชิกกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต ได้แก่ ผู้นำชุมชน กรรมการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต และสมาชิกกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต อภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต เป็นเพศหญิง อยู่ในช่วงอายุ 51-60 ปี มีอาชีพเกษตรกร (ทำนา) เป็นหลัก ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีรายบะแค ที่ได้รับรางวัลซีโร่เวส (Zero Waste) อันดับ 1 ในเขตเทศบาลตำบลแวงใหญ่ อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ประการแรกคือ การสนับสนุนจากเทศบาลตำบลแวงใหญ่เกี่ยวกับการเป็นชุมชนปลอดขยะ พบว่า เทศบาลได้มีการจัดอบรมเรื่องการคัดแยกขยะให้ถูกวิธี ให้ความรู้เรื่องทำปุ๋ยหมักเพื่อการเกษตร โดยคัดแยกขยะทั่วไป ขยะเปียก ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย สอดคล้องกับคำกล่าวของ ศรีณีย์ หงศาลา (2551) และปณิชา จันทยง (2552) ที่กล่าวว่าเกี่ยวกับการดำเนินการโครงการธนาคารขยะรีไซเคิลของเทศบาลโดยรวมว่า มีความพึงพอใจมากเกี่ยวกับด้านให้ความรู้และการส่งเสริมการคัดแยกขยะ ด้านการให้ความสะดวกบริการฝาก-ถอน กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล มีการสนับสนุนถังพลาสติกให้ชาวบ้านในชุมชนได้นำเศษอาหารต่าง ๆ ทั้งลงถังพลาสติก เพื่อนำไปทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพใช้ในการเกษตรในครัวเรือน สอดคล้องกับคำกล่าวของ สุณิรัตน์ ยั่งยืน และคณะ (2556) และวชิรวิทย์ วรชัญญพงศ์ (2561) ที่กล่าวว่า ประชาชนกำจัดขยะโดยวิธีการให้เทศบาลนำไปกำจัดและมีวิธีการคัดแยกก่อนทิ้ง ซึ่งประเภทของขยะที่คัดแยก ได้แก่ ขวดพลาสติก ขวดแก้ว กระป๋อง เหล็ก กระดาษ ถ่านไฟฉาย และเศษอาหาร ผักผลไม้ ขยะที่คัดแยกได้ส่วนใหญ่จะนำไปขาย การใช้ประโยชน์จากขยะ พบว่า ส่วนใหญ่จะนำไปขาย ทำปุ๋ย เลี้ยงสัตว์ และนำวัสดุเหลือใช้มาประยุกต์ใช้ใหม่ และชุมชนสนับสนุนปันโด

“อัมบุญ” เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนหันมาใช้ปั่นโตนแทนการใช้ถุงพลาสติก มีการจัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการค้าขายของผู้ที่มาขายขยะ อีกทั้งยังมีการสนับสนุนการพาไปศึกษาดูงาน กองทุนธนาคารขยะที่ประสบความสำเร็จอีกด้วย

ประการที่สอง การมีส่วนร่วมของชุมชนและการมีจิตอาสาในการจัดการขยะในชุมชนตนเอง พบว่า ในชุมชนมีการคัดแยกขยะในครัวเรือนก่อนนำออกมาขายให้กับกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับ มีกรรมการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และจิตอาสาประจำหมู่บ้านช่วยกันคัดแยกขยะ เพื่อง่ายต่อการไปจำหน่ายให้กับร้านรับซื้อโดยมีการบันทึกข้อมูลผ่านระบบคอมพิวเตอร์ไว้เป็นหลักฐาน ในการซื้อขาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วชิรวิทย์ วรชัญญพงศ์ (2561) ที่พบว่า การจัดการขยะของชุมชนในกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผล ยึดหลักพึ่งพาตนเอง โดยเน้นใช้ทรัพยากรที่มีแต่ละชุมชนเป็นต้น ทนสำหรับกิจกรรมการจัดการขยะทำให้ชุมชนสะอาด น่าอยู่ เป็นชุมชนปลอดขยะ จนสามารถสร้างชุมชนเข้มแข็งเป็นการพัฒนาที่แก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

ประการที่สาม การนำหลัก 3R (1. Reduce - ลดการใช้ หรือคิดก่อนใช้ 2. Reuse - นำกลับมาใช้ซ้ำหรือใช้แล้วใช้อีก 3. Recycle - นำกลับมาใช้ใหม่) มาบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน พบว่า มีการลดการใช้ถุงพลาสติกด้วยการใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าแทนเวลาไปจ่ายตลาดหรือซื้อของ ถุงพลาสติกที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ซ้ำได้ใหม่และมีการนำถุงพลาสติกที่เปื้อนนำมาทำความสะอาดตากแห้ง เพื่อนำไปขายให้กับโรงงานสกัดน้ำมัน อีกทั้งยังมีการนำถุงพลาสติกที่ใช้แล้วมาทำประโยชน์ต่อการสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น ซองกาแฟจะนำมาถักเป็นกระเป๋า ซองน้ำยาปรับผ้านุ่ม หรือซองผงซักฟอกที่ใช้หมดแล้วนำมาเย็บทำเป็นผ้าปูโต๊ะ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2560) ที่ได้กล่าวว่า 3Rs คือ การส่งเสริมการจัดการขยะที่ต้นทาง ซึ่งเป็นการจัดการที่ยั่งยืน คือการลดปริมาณขยะจากแหล่งต้นทาง (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) หรือตามหลักการสามอาร์ (3Rs) ซึ่งการจัดการขยะนั้นมุ่งเน้นการลดปริมาณขยะจากครัวเรือน ส่งเสริมการคัดแยกขยะจากต้นทาง เป็นการเพิ่มมูลค่าหรือแปรรูปขยะ

ประการที่สี่ สวัสดิการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต พบว่า มีเงินฌาปนกิจกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิต เป็นสวัสดิการหนึ่งของกองทุนธนาคารขยะของหมู่บ้านบะแค โดยเงินสงเคราะห์ที่ได้มาจากสมาชิกกองทุนธนาคารขยะ นำขยะมาขายกับกิจกรรมการ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และจิตอาสาเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นรายรับประจำเดือนของแต่ละเดือน และมีการ

จับฉลากของขวัญสำหรับสมาชิกกองทุนธนาคารขยะทุกสิ้นปี ปีละ 1 ครั้ง ก่อนสิ้นสุดปีปฏิทิน สอดคล้องกับคำกล่าวของนริศรินทร์ พันธเพช (2554) ที่กล่าวว่าอธิบายว่า สวัสดิการชุมชนเป็นการทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิต มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความสุขกาย สุขใจ โดยคนในชุมชนร่วมกันจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งครอบคลุมถึงผู้ทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ซึ่งมีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ทั้งในรูปของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ และการช่วยเหลือเกื้อกูลตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งหมายรวมถึงการสร้างหลักประกันและความมั่นคงในชีวิตร่วมกันของคนในชุมชน

และด้านปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตกับการให้สวัสดิการชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแวงใหญ่ อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ขยะในครัวเรือนเริ่มลดน้อยลง ทำให้มีขยะรีไซเคิลที่นำมาขายน้อยลง และการเปลี่ยนผู้นำชุมชนใหม่ ทำให้การดำเนินงานไม่มีความต่อเนื่อง เนื่องจากผู้นำชุมชนยังไม่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนธนาคารขยะ

## ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

### 1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

เทศบาลตำบลแวงใหญ่ อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะหรือการบริหารกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตกับการให้สวัสดิการชุมชนต่อไป รวมถึงหาแนวทางในการสร้างอาชีพจากการนำวัสดุเหลือใช้มาสร้างประโยชน์หรือรายได้ให้กับชุมชนมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการกระตุ้นและปลูกจิตสำนึกให้กับสมาชิกในชุมชนในการรักษาความสะอาดท้องถิ่นของตนเอง อีกทั้งผู้นำในชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องให้การสนับสนุนการทำกิจกรรมของชุมชน

### 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาจุดเริ่มต้นของปัญหา หรือการเริ่มต้นของโครงการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตกับการให้สวัสดิการชุมชน โดยการสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องถึงที่มาของโครงการ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและวัตถุประสงค์เริ่มต้นของโครงการมากยิ่งขึ้น อีกทั้งต้องมีการสำรวจความพึงพอใจของสมาชิกในชุมชนเกี่ยวกับโครงการดังกล่าว เพื่อจะนำมาเป็นเกณฑ์หรือข้อปรับปรุงในการบริหารจัดการกองทุนธนาคารขยะเพื่อชีวิตกับการให้สวัสดิการชุมชนต่อไป

## เอกสารอ้างอิง (References)

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอย  
ชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559, [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://www.pcd.go.th/index.cfm>. [1 ตุลาคม 2560]

กรมควบคุมมลพิษ. ROADMAP การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://nfofile.pcd.go.th/waste/RoadmapbkCFID=755237KON=47014796>. [4 กันยายน 2560]

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (ม.ป.ป.) มาตรฐานการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล.

กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ฉวีวรรณ แหวนนิล. (2563, 18 มีนาคม). สัมภาษณ์.

เทศบาลตำบลแวงใหญ่ (2560) ข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลตำบลแวงใหญ่. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.wykklocal.go.th/index.php>. [1 ธันวาคม 2562]

นริศรินทร์ พันธเพชร (2554) ความสำเร็จของกองทุนสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากองทุน

สวัสดิการชุมชนของโรงสีชมรมรักษัธรรมชาตินาโละ อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร.

รายงานการศึกษาศีษะรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น,  
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปณิชา จันทยง (2552) ความพร้อมของชุมชนในการนำแนวคิดธนาคารขยะไปปฏิบัติ องค์การ

บริหารส่วนตำบลตาเบา อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. การศึกษาศีษะ รัฐ

ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น  
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ประพาด แก้วจันทร์. (2563, 18 มีนาคม). สัมภาษณ์.

มิ่งสรรพ ขวสะอาด. (2559). ขยะอย่าคิดว่าเป็นสิ่งสำคัญ แผนประชารัฐ-ร่วมใจ ประเทศไทยปลอด

ขยะ, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.chiangmainews.co.th/page/archives/495840>. [1 กันยายน 2560]

รัชดา พรมราช. (2563, 18 มีนาคม). สัมภาษณ์.

วชิรวิชญ์ วรวิชญพงศ์ (2561) การจัดการขยะชุมชนในเทศบาลตำบลดงมะเดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย. การประชุมวิชาการระดับชาติ สังคมศาสตร์วิชาการครั้งที่ 14 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย “สังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้กระแส การเปลี่ยนผ่านสู่ยุค Thailand 4.0”, วันที่ 18 มกราคม 2561 (หน้า 289-313).

ศรัณย์ หงศาลา. (2551). การดำเนินโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล เทศบาลพนมไพร อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด. การศึกษาค้นคว้าอิสระ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุนีรัตน์ ยั่งยืน และคณะ (2556) การวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการจัดการธนาคารขยะของชุมชนบ้านหัวหนอง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม.ทุนอุดหนุนการวิจัย โครงการวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุทธิรักษ์ กองกุล. (2563, 18 มีนาคม). สัมภาษณ์.

สุภางค์ จันทวานิช (2553) วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรัญญา พงศ์ศิณี. (2563, 18 มีนาคม). สัมภาษณ์.

อานวย ท้าวนิล. (2563, 18 มีนาคม). สัมภาษณ์.